

DOSSIER Landbouw in Roemenië, land van grote tegenstellingen

Roemenië is een land van grote tegenstellingen. De kloof tussen arm en rijk is er kilometers breed, en dat vertaalt zich ook naar de landbouwsector. Kleine, familiale boerderijen met een paar dieren zijn op het platteland eerder regel dan uitzondering, maar tegelijk vinden we er ook zeer grote, vooruitstrevende bedrijven. Het grootste akkerbouwbedrijf van

Europa bijvoorbeeld. Dit toont aan dat de erfenis van het communisme nog duidelijk te zien is, maar ook dat er wel degelijk ruimte is voor moderne landbouw op een hoog niveau. Een land met vele gezichten dus, maar vooral een dat je met open armen ontvangt.

ACHTER DE SCHERMEN BIJ HET GROOTSTE AKKERBOUWBEDRIJF VAN EUROPA

Dat Roemenië een land is van extremen is wellicht een understatement. Kleine familiale boerderijen worden afgewisseld met enorme landbouwbedrijven. Het allergrootste is Agricost, met maar liefst 57.000 ha akkerbouw. De uitbaters hebben veel goesting in de toekomst. – Nele Kempeneers

Hoe kom je in godsnaam aan een areaal van 57.000 ha? Die vraag zal menig Vlaamse boer zich stellen. Het antwoord zit in het communistische verleden van Roemenië. Bij de val van dictator Ceausescu in 1989 probeerde het land weer recht te krabbelen en zijn economie op een nieuwe manier te organiseren. De landbouwgronden die eigendom waren van de overheid moesten vanaf dan op een rendabele manier

bewerkt worden. Daarvoor zocht men hulp bij reeds bestaande, succesvolle (landbouw)bedrijven. De familie van de huidige eigenaar van Agricost, Constantin Dulute, kreeg zo de kans om 57.000 ha te pachten van de staat, onder 30 jaar lopende contracten. Lucian Buzdugan (70) staat vandaag aan het hoofd van de bestuursraad van Agricost. Zijn passie voor dit bedrijf en de teelten wordt duidelijk wanneer hij zijn verhaal doet.

De natuur intomen

Agricost ligt in het zuidoosten van Roemenië, bij de stad Braila. Deze havenstad ligt langs de Donau en is ideaal gelegen om grote hoeveelheden graan per boot naar Constanta te vervoeren, het tweede grootste aanknooppunt van graan in Europa. Agricost is met zijn 57.000 ha akkerbouw niet enkel de grootste graanproducent van Roemenië, maar ook het grootste akkerbouwbedrijf van Europa.

Dat vertaalt zich ook in de hoeveelheid subsidies dat het bedrijf op zijn naam mag schrijven: maar liefst 10 miljoen euro. Dat komt neer op zo'n 175 euro per hectare. "Zonder die subsidie is het voor ons niet mogelijk om een bedrijf van deze omvang te runnen", legt Buzdugan uit. "Niet enkel het machinepark en de teelten kosten geld, maar het grote kostenplaatje is hier de infrastructuur. Het aanleggen en onderhouden van een wegennetwerk, irrigatiesystemen, de graanhaven ..." Irrigatie is een serieuze uitdaging in Roemenië. Zo'n 13% van de beschikbare landbouwgrond blijft er braak liggen omdat de aanleg van irrigatiesystemen er praktisch of financieel niet mogelijk is. Agricoast heeft die middelen wel, en dat resulteert in een netwerk van irrigatiekanalen met een lengte

beter. Constantin Dulute, eigenaar van Agricoast, ziet het groots: "Traditie, kracht en innovatie, maar ook de implementatie van nieuwe technologieën zorgde ervoor dat we in 2016 meer dan 410.000 ton konden oogsten. Voor 2018 hopen we op een totale opbrengst van 500.000 ton." Concreet betekent dat voor 2017 zo'n 8 ton/ha voor tarwe, 9 ton/ha voor wintergerst, 3,7 ton/ha voor zonnebloemen, 4 ton/ha voor soja en 12 ton/ha voor maïs. Over het algemeen zijn de opbrengsten uit akkerbouw in Roemenië heel wat lager dan in West-Europa, aangezien extreme weersomstandigheden geen uitzondering zijn. Wanneer het over soja gaat, raken we een gevoelige snaar bij Lucian Buzdugan. "Roemenië beschikt over het ideale klimaat om soja te telen, het beste van Europa", zo begint hij zijn

pleidooi. "Indien we ggo-rassen zouden mogen gebruiken, kunnen we het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen zeer sterk terugdringen, net als de productiekosten. Maar Europese landen die niet in staat zijn soja te telen, beslisten dat ggo-soja niet geproduceerd mag worden in de EU, terwijl we het wel massaal importeren van buiten de grenzen. Naar mijn mening is dat een paradox, het is discriminerend en onlogisch."

Machinepark om u tegen te zeggen

Om het bewerken van een akkerbouwbedrijf van deze omvang in goede banen te leiden, werd de dagelijkse werking verdeeld over 29 verschillende boerderijen. Het management gebeurt wel centraal en opdrachten worden gedelegeerd naar de verschillende dochterbedrijven. De

.....
**"Geen ggo-soja mogen produceren, maar het wel importeren.
 Dat begrijp ik niet."**

van Braila tot Parijs. Het irrigatiesysteem wordt van water voorzien door 33 pompstations. Die irrigatievoorzieningen zijn nodig omdat de regenval in deze regio extreem kan zijn. Kurkdroge maanden wisselen af met zeer zware regens, en zonder opvangsysteem kunnen de teelten deze condities niet aan. Een tweede probleem is de sterke wind die vrij spel heeft in de vallei langs de bergketen Karpaten. Om die te breken werden er 81 km bomerijen geplant.

Streven naar beter

In 2016 bestond het teeltplan uit 6268 ha zonnebloemen, 9198 ha soja, 10.029 ha maïs, 10.046 ha gerst, 18.009 ha (bak-) tarwe en 2089 ha alfalfa (luzerne). Dat laatste blijft na de oogst 24 uur op het veld liggen om te drogen, en wordt daarna op het bedrijf verwerkt tot pellets voor veevoeder. In het verleden werden er ook rapen geteeld, maar die werden uit het teeltplan gehaald door problemen met terugkerende ziekten. In totaal werd er in 2016 zo'n 416.000 ton granen gedorst, de hoogste opbrengst voor een akkerbouwbedrijf in Roemenië. Maar het moet nog

1 Lucian Buzdugan, manager van Agricoast, presenteert het bedrijf met de bergketen de Karpaten op de achtergrond. 2 Agricoast ligt bij het havenstadje Braila en heeft een eigen haven voor graantransport. 3 Agricoast experimenteert onder andere met de tussenrijafstanden bij tarwe.

DOSSIER Landbouw in Roemenië, land van grote tegenstellingen

grootte van dit bedrijf wordt pas echt tastbaar als Buzdugan het heeft over het machinepark. "We hebben momenteel zo'n 100 maaidorsers in eigendom. Bij onze laatste bestelling hebben we er in één keer 30 gekocht." Waarom ze zweren bij Claas-maaidorsers? Simpel: "Claas heeft hier vlakbij een afdeling opgestart, speciaal om ons optimaal te kunnen bedienen." In totaal heeft Agricost ongeveer 200 tractors, vooral Claas maar ook 10 Case Steigers. Machines worden meestal na acht jaar dienst vervangen. Het klinkt dan ook niet onaannemelijk dat het bedrijf jaarlijks 5 miljoen liter diesel verbruikt, inclusief de brandstof voor de 400 pivots voor cirkelirrigatie. Verder werkt Agricost nauw samen met Horsch voor zaai- en grondbewerkingsmachines. Samen werken ze bijvoorbeeld aan de optimale zaaiafstand tussen de rijen en planten voor maïs. Ook voor tarwe zijn er zulke proeven, want door de afstand tussen de rijen te vergroten wil Buzdugan de halm meer blootstellen aan zon en voedingsstoffen, wat de weerbaarheid vergroot. "Wanneer ik iets nieuws wil proberen, doen we dat standaard eerst op 500 m². Zijn de resultaten hoopgevend, dan breid ik uit naar 100 ha. Is de opbrengst vervolgens beter dan in het originele scenario, dan pas ik heel de teelt aan." Op vlak van onderzoek is Agricost niet aan z'n proefstuk toe. Er

Zonder irrigatiekanalen is akkerbouw in deze streken niet mogelijk.

werden al 823 hybridevariëteiten, 308 gewasbeschermingsmiddelen, 181 meststoffen en 193 technologische snufjes getest op zijn velden. De laatste innovatie die Agricost aanwendt, is het gebruik van gedemineraliseerd water voor het verdunnen van gewasbeschermingsmiddelen. Het water wordt van 30 meter diep opgepompt en gefilterd door polymeren die onder andere zorgen

voor een stabiele pH-waarde en residuen uit het water zuiveren. "Dit was een investering van 1 miljoen euro voor de 30 waterzuiveringsstations, maar ik merk dat we zo'n 20% minder gewasbeschermingsmiddelen moeten gebruiken om hetzelfde resultaat te bereiken", aldus Buzdugan. ■

- 1 Op elke nieuwe locatie stond de lokale bevolking klaar in traditionele klederdracht en met veel lekkers.
- 2 Bij patisseriefabrikant Angelo wordt er gewerkt met recepten op grootmoeders wijze.
- 3 Dansen en zingen om bezoekers te verwelkomen is hier traditie.
- 4 Het klinkt niet onaannemelijk dat Agricost jaarlijks 5 miljoen liter diesel verbruikt, inclusief de brandstof voor de 400 pivots voor cirkelirrigatie.

© NELE KEMPENEERS

Het indrukwekkende machinepark van Agrimat werd strategisch opgesteld voor de twaalf imposante graansilo's.

EX-STAATSBEDRIJF Kiest VOLOP VOOR VOORUITGANG

Drie koeien. Dat is de gemiddelde grootte van een veestapel in Roemenië. Als je door het platteland rijdt en aan elk huis twee dieren ziet staan, begrijp je vanwaar dat cijfer komt. Agrimat Matca, een van de meest vooruitstrevende melkveebedrijven in het land, pakt het anders aan. – Nele Kempeneers

Na de implosie van het communisme aan het begin van de jaren 90 verdween de 'witte ring' van melkveebedrijven rond Boekarest. De Roemeense economie implodeerde en enorm veel bedrijven gingen overkop. Vandaag heeft de melkveehouderij er de draad weer opgepakt, en draait ze een jaarlijkse omzet van zo'n 800 miljoen euro. Agrimat Matca is een van die bedrijven die sterker uit de crisis kwamen. Het werd opgericht in 1972 maar geprivatiseerd in 2001 en ligt zo'n 230 km ten noordoosten van Boekarest, niet ver van de grens met Moldavië.

Veestapel verdubbelen

Gavrila Tuchilus is hoofdaandeelhouder van Agrimat Matca. Hij was 33 toen hij er

begon te werken. In die tijd heerste het communisme er nog. Toen was het een bedrijf dat gericht was op het fokken van genetisch hoogwaardige melkkoeien, die verdeeld werden over de andere staats-

.....
Over twee jaar willen we de veestapel uitbreiden naar 800 melkkoeien.

boerderijen. De originele kudde waarmee men begon te kweken werd overgebracht vanuit Denemarken, wegens hun uitstekende genetica. Vandaag melkt men bij

Agrimat zo'n 400 Holsteins. "Maar we willen vooruit. Over twee jaar willen we de veestapel uitbreiden naar 800 melkkoeien", zegt Gabriela Ganoa. Zij werkt al 27 jaar op het bedrijf en doet er het dagelijkse bedrijfsmanagement. Een verdubbeling van het aantal dieren in twee jaar tijd dus. Daarom worden er twee nieuwe stallen gebouwd met in het midden een melkcarroussel voor 40 dieren. Vandaag worden de 400 koeien drie keer per dag gemolken en produceren ze gemiddeld 11.800 liter melk per koe per jaar. De kudde is verdeeld in drie kwaliteitsgroepen: net afgekalfde koeien, koeien met een topproductie en de dieren met verminderende productie. Ze worden in een visgraatsysteem van twee keer zestien plaatsen gemolken. Daar zijn drie

DOSSIER Landbouw in Roemenië, land van grote tegenstellingen

werknemers mee bezig om 4 uur in de ochtend, 12 uur 's middags en 7 uur 's avonds. De melk wordt verkocht aan een lokale verwerkingsfirma aan 29 eurocent per liter. In de winter stijgt de prijs, omdat er dan vaak een tekort is in het aanbod. De productiekosten liggen volgens Ganoa rond de 25 cent per liter. Elke dag wordt er 30 ton melk opgehaald.

naar 90%. "Kalfjes mogen na de geboorte drie dagen bij de moeder blijven om hen te verzekeren van een goede start met voldoende biestmelk. De mortaliteit bij jonge kalveren blijft momenteel onder de 5%, en daar zijn we blij mee", zegt Ganoa. Om de koegezondheid optimaal in kaart te brengen, dragen de koeien sinds 2011 een voetband met sensor, afkomstig van een Israëlisch bedrijf. "De laatste tijd zien

vetmesterijen. Er worden veertien verschillende rantsoensamenstellingen gebruikt op de boerderij, telkens aangepast aan de noden van de specifieke diergroep. Het dieet bestaat vooral uit alfalfahooi (luzerne), silomaïs, gerst en minerale supplementen. De Europese melkmarkt is geen makkelijke omgeving om te concurreren. De regels zijn niet voor alle spelers in alle landen hetzelfde, maar hier bij Agrimat concentreren we ons vooral op de binnenlandse afzetmarkt", aldus Ganoa. "De vraag naar melk stijgt hier sterk. Dat is de reden dat we geen schrik hebben om grote investeringen te doen."

Opslag geeft vrijheid

Naast het melkvee zet Agrimat ook in op akkerbouw. Er wordt tarwe, gerst, zonnebloemen en rapen geteeld. 3000 ha is in eigendom, 1000 ha wordt gehuurd. Alsof dat nog niet genoeg is, werd er ook een wijngaard van 60 ha aangekocht. Dat brengt de totale jaarlijkse omzet van het bedrijf op 6,3 miljoen euro. 106 personeelsleden, waarvan het management-team al sinds 1991 hetzelfde is, leiden al deze verschillende activiteiten in goede banen. In 2016 werd de sojateelt stopgezet, omdat de wisselende weersomstandigheden en moeilijkheden met irrigatie optimale productieresultaten in de weg stonden. Er wordt veelal ploegloos gewerkt om voldoende water in de grond te houden. De grondbewerkingsmachines van Horsch worden ingezet om de bodem toch voldoende maar oppervlakkig om te woelen. Een grote sterkte van Agrimat is haar capaciteit om aan graanopslag te doen en zo tegen een betere prijs te kunnen verkopen. In 2011 werden er twaalf silo's gebouwd met een totale opslagcapaciteit van 20.000 ton. De temperatuur en vochtigheid in de silo's kan perfect gecontroleerd worden via een technisch paneel. "Het feit dat we hier relatief dichtbij de haven van Constanta liggen speelt eveneens in ons voordeel. Transportkosten worden daardoor gedrukt", aldus hoofdaandeelhouder Tuchilus. "Veel kleinere of slecht gelegen Roemeense boeren werken niet winstgevend omdat ze hun graan meteen moeten verkopen, vaak tegen zeer lage prijzen." ■

1 De silo's zijn van ver te zien. 2 Agrimat zweert bij hoogstaande genetica als basis voor een hoogproductieve melkkoe. 4 Hoofdaandeelhouder Gavrilă Tuchilus geeft met plezier een rondleiding in het bedrijf.

Het zit 'm in de genen

Goede genetica staat bovenaan de prioriteitenlijst van Agrimat. In 2004 was dit het eerste bedrijf om sperma vanuit de Verenigde Staten aan te kopen. Drie jaar later zetten ze de stap naar gesekst sperma, om het aantal vrouwelijke dieren te doen toenemen. In 2008 werden er 32 embryo's aangekocht, met een succespercentage van 61,5%. Vandaag is dat percentage 70%, maar er wordt gestreefd

we wat vruchtbaarheidsproblemen, waarvan een verminderd koecomfort waarschijnlijk de oorzaak is", denkt Ganoa. "Daar werken we aan door te investeren in de verbetering van de stallen. We willen immers graag de tussenkalftijd optimaliseren". Kalveren worden in hutjes gehouden met buitenuitloop. Stierkalfjes blijven op het bedrijf tot ze 400 kg wegen en worden dan voor 6,5 Roemeense leu (1,41 euro) per kilogram verkocht aan

Het wolvarkenras lijkt op een kruising tussen een varken en een schaap. Ze hebben een opvallende wollige pels en staan bekend voor hun donker, mals vlees.

ROEMENIË HEEFT NOG HEEL WAT VARKENTJES TE WASSEN

Roemenië staat misschien wel bekend als een land van vleeseters, toch staat de varkensvleessector er nog in zijn kinderschoenen. Net als bij ons kreeg de sector de laatste jaren zware klappen, maar het zijn vooral dieper gewortelde problemen die een uitdaging vormen voor de Roemeense varkenshouderij. – *Nele Kempeneers*

Varkensvlees is veruit de populairste vleessoort in Roemenië, maar de consumptie ervan blijft met 29,1 kg per capita ver onder het Europese gemiddelde. Het land telde in december 2016 zo'n 4.707.700 varkens, waaronder 361.200 kweekzeugen. In vergelijking met 2015 is dat een daling van respectievelijk 4,4% en 3,6%. De Roemeense varkenssector is al tien jaar bezig aan een constante val, waardoor het aantal varkens in 2016 nog maar 69,1% was van het aantal dieren in 2006. De crisis in de varkenshouderij die overal in Europa te voelen was, had dus een extra groot effect op een al kwetsbare economie als die van

Roemenië. De importban van Rusland in het bijzonder had een zeer grote impact op de Roemeense productie. Al valt de afname van het aantal zeugen ook te verklaren door het feit dat er minder thuis wordt gekweekt, en deze zeugen worden vervangen door minder maar productievare zeugen in professionele kwekerijen.

.....
17% van de
Roemeense varkens
wordt thuis geslacht.

Wat je zelf doet, doe je beter?

Daarmee is meteen een belangrijk punt aangesneden. Roemenië heeft een sterke traditie om thuis, in de achtertuin, dieren te kweken voor eigen consumptie. Deze niet-commerciële, familiale boerderijen, zoals ze vroeger ook in West-Europa in groten getale aanwezig waren, maken vandaag nog 63% van de productie van varkensvlees uit. Het percentage dieren dat niet in een slachthuis geslacht wordt maar in de eigen achtertuin neemt wel af. Zoals tabel 1 (p. 22) aangeeft, was dit in 2010 nog bijna 40%, terwijl nu nog 'maar' 17% van de varkens thuis geslacht wordt. Voor rundvee gaat deze evolutie niet echt

op, want in 2015 werd nog altijd een verbazende 70% van de nationale veestapel op zelfstandige basis geslacht. Het gemiddelde karkasgewicht is gemiddeld hoger in de niet-commerciële productie, aangezien gezinnen hun varkens vaak langer houden en ze slachten rond de kerstperiode. In 2015 bedroeg het gemiddelde karkasgewicht 82 kg in het

zeer laag is, nam dit in het eerste semester van 2016 met maar liefst 65% toe. China is daarbij de belangrijkste niet-Europese afnemer. Ook het handelsakkoord met afspraken rond diergezondheid dat Roemenië sloot met de Chinese autoriteiten bleek een goede zet. Aan de andere kant steeg de import van vers en diepgevroren varkensvlees uit Duitsland,

vastgesteld in 2007. In mei 2017 verklaarde de Wereldgezondheidsorganisatie Roemenië officieel vrij van de ziekte.

Wat met de kleintjes?

Het feit dat Roemenië zowel zeer veel kleinschalige varkenskwekers heeft als grote varkensbedrijven, zorgt soms voor wrevel. Zo liet de minister van Landbouw enkele maanden geleden weten dat er een subsidie van 10.000 euro zou gegeven worden aan elke varkenshouder die aan de voorwaarden voldoet. Een zeer welkome hulp voor de sector, en de maatregel werd dan ook met open armen onthaald door heel wat grote varkenshouders. De kleine boeren zijn echter misnoegd, want een van de voorwaarden is dat de boerderij minstens 200 varkens moet tellen. Daarbij komen heel wat bedrijven niet in de buurt. De maatregel was bedoeld als een positieve impuls voor de sector, maar laat dus heel wat kwekers in de kou staan. Augustin Petrean bijvoorbeeld, een varkenshouder wiens boerderij maar plaats biedt aan 100 dieren per cyclus. Dat zijn 300 vleesvarkens die per jaar geslacht worden, maar daarmee voldoet hij niet aan de voorwaarden om de subsidie te mogen ontvangen. Hij is ontgoocheld: "We keken al jaren reikhalzend uit naar deze premie. Helaas wordt enkel een handvol boeren geholpen en vergeet men de kleintjes." De prijsinstabiliteit voor Roemeense varkensvlees is de voornaamste reden dat veel varkenshouders het moeilijk hebben of het voor bekeken houden. Ioan Ladosi, voorzitter van de APCPR, de grootste Roemeense vereniging van varkenshouders, ziet het anders. "De boeren die geen recht hebben op de premie zijn niet relevant voor de markt. Ze werken vooral zelfvoorzienend of verkopen via korte keten."

Roemenië telt twee producentenorganisaties voor de varkenshouderij: *Romanian Pork Producers Association* (APCPR) en de *Cattle, Sheep and Pig Breeders and Exporters Association* (ACEBOP). APCPR werd in 1991 opgericht door een groep van 37 varkenshouders en is de grootste producentorganisatie voor varkenshouderij in Roemenië. Zo'n 80% van de varkens die in officiële slachthuizen geslacht worden zijn afkomstig van leden van APCPR. De organisatie is ook stichtend lid van PRO AGRO Federation, een van de grootste landbouworganisaties in het land. ■

Tabel 1 Aantal varkens in Roemenië - Bron: National Institute of Statistics

	2011	2012	2013	2014	2015
Varkens (aantal)	5.363.800	5.234.300	5.180.200	5.041.800	4.926.900
waarvan fokzeugen	380.600	398.800	383.700	378.300	374.600

Tabel 2 Varkensslacht in Roemenië - Bron: National Institute of Statistics

	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Slachthuizen	2.900.927	3.256.832	3.481.453	3.756.917	3.980.381	4.037.779
Achtertuin	1.886.620	1.619.612	1.297.649	939.931	778.332	832.538
Totaal	4.787.547	4.876.444	4.779.102	4.696.848	4.758.713	4.870.317
Niet-commerciële slachtingen (%)	39,41	33,21	27,15	20,01	16,36	17,09

slachthuis en 123 kg bij thuisvlachten. Regionale varkensrassen zijn Mangalitz, Bazna, Albul de Banat en Albul de Rusetu. Mangalitz (wolvarken) is trouwens een extra vermelding waard, want het dier lijkt op een kruising tussen een varken en een schaap. De varkens met opvallende wollige pels staan bekend voor hun donkere, sterk doorregen en malse vlees. Maar er worden ook heel wat West-Europese rassen geïmporteerd, denk maar aan Landras, Pietrain, Duroc en Large White.

Import en export

Het valt op dat Roemenië zeer weinig varkenskwekerijen heeft, in vergelijking met het aantal biggen dat vetgemest wordt. De investeringen voor een kraamstal en goede kweekzeugen liggen immers heel wat hoger dan de kosten die nodig zijn voor een biggenbatterij. Bijgevolg worden er heel wat biggen uit het buitenland geïmporteerd om de mestereien te voorzien van dieren. Sinds 2016 is er een voorzichtige groei van 1% te merken in de totale productie van varkensvlees, met dank aan een gunstiger economisch klimaat en toenemende vraag naar varkensvlees in binnen- en buitenland. Hoewel de export van varkensvlees vanuit Roemeens traditioneel

Varkensvlees is erg populair in Roemenië, maar toch wordt er gemiddeld minder vlees gegeten dan bij ons.

Nederland, Hongarije, Spanje en Polen met 13% in 2015. Dit is het gevolg van een verhoogde binnenlandse vraag waaraan het eigen aanbod niet kon voldoen en de sterke competitieve prijzen waaraan deze landen hun producten kunnen afzetten. In oktober 2016 werd de exportban van Roemeens varkensvlees naar Europa opgeheven. Deze werd bijna 10 jaar geleden opgelegd nadat er een uitbraak van klassieke varkenspest was opgemerkt. Het laatste geval daarvan werd